

KIRŞEHİR ABDALLARINDA İBADETLER

Dr. Saim AYATA
Kayseri Nuh Mehmet Baldöktü
Anadolu Lisesi Öğretmeni

Öz

Araştırmamızın amacı, Kırşehir yöresinde yaşayan Abdalların dini inançlarını dinler Tarihi Metodolojisi'ne göre tespit ederek dinî fenomenlerin yorum ve açıklaması yapmak, Abdalların dinî inanç uygulamalarını gözlemleyerek tespit etmektir. Bir Alevi-Bektaşilik uygulaması olan Cem törenlerinin Abdallarda nasıl uygulandığını, hangi tür Cemlerin yapıldığını ortaya koymaktır.

Anahtar Sözcükler: Kırşehir Abdalları, Alevilik-Bektaşilik, Oniki Hizmet Eri, Cem, Erkan.

PRAYERS AMONG ABDALS IN KIRŞEHİR Abstract

The aim of our research is to determine the religious belief and application of Abdals, to observe their beliefs and applications with a comparative method in order to understand and interpret their religious phenomenon deeply and to bring forth the functions of the religious phenomenon with the help of historical method according to the Methodology of History of Religions. We also aim to express what kind of Cems, and in what ways they are performed among the Abdals in Kırşehir.

Key Words: Kırşehir Abdals, Alevi-Bektaşilik, Twelve Service Man, Cem (meeting for religious ritual), Erkan (rules for the ritual).

GİRİŞ

Abdallar hakkında yaptığımız araştırmalar ve incelemeler bu sözcüğe zaman içinde değişik anlamlar yüklendiğini ortaya çıkarmıştır. Tarihte ilk kez "Akhunlar" için kullanılan Abdal sözcüğü tasavvufî anlamıyla da renklilik kazanmıştır.

İsimleri nedeniyle Oğuz Boylarının kollarından biriyle ilişkilendirilmelerinden başlayan Eftalitlerle (Akhunlar) bağlantı kurulan, Anadolu'da değişik isimler altında görülen Abdallar, çoğu zaman heterodoks unsurlar olarak tanımlanmışlardır.¹ XIX. yüzyıla kadar üzerlerinde ciddi bir araştırma yapılmayan bu topluluk XX. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren araştırılmaya tâbi tutulmuş ve etnik bakımdan Türk oldukları yönünde deliller ortaya konmuştur.²

Kapalı toplum özelliği taşıyan Abdalların ritüellerini gizli yapmalarından dolayı içinde buldukları toplum tarafından inançları bakımından pek anlaşılammışlardır. Bundan dolayı kendilerine Çingene, sürek, elekçi, bohçacı, sünnetçi, eskici, sepetçi gibi isimler takılmıştır. Meslekleriyle ilgili olarak verilen bu isimler inançları hakkında bir fikir vermemekte olup, Romanlarla karıştırılmalarına yol açmıştır. Alevi-Bektaşî geleneğinin uygulamalarından olan cem ayinleri Bektaşî kültürüne sahip olan Abdallar tarafından da uygulanmaktadır.

Kırşehir Abdallarında uygulanan Cemler ve uygulanış şekli ile ilgili edindiğimiz bilgiler şu şekildedir;

A. CEM TÖRENİ (AYİNİ)

Cem; toplamak, topluluk, toplantı, cemiyet demektir.

Ayin; Farsça âdet, görenek, kanun, töre, usul, ibadet tarzı anlamlarına gelir.

Ayin-i cem ise cem âdeti, cem töreni, toplantı töresi anlamlarına gelir.³ Bir başka görüşe göre töre, yol, erkân prensipleri ve müeyyidelerine göre teşkilatlanmış dayanışmaya, sevgiye, saygıya ve disipline dayanan bir topluluktur. Ayin-i cem kendinde bir takım prensipleri olan ve kapalı bir toplum olarak bilinen Alevî toplumu içinde uygulanmakta olup Alevî olmayanların kabul edilmediği bir ibadettir (törendir). Cem ayinleri yapılış şekillerine göre şu isimler altında incelenebilir. Bunlar; 1- İkrar verme cemi, 2- Görgü cemi, 3- Abdal Musa kurbanı, 4-Koldan kopan erkânı, 5- Dardan indirme erkânı, 6- Baş okutma (sorulma) erkânı, 7- Perşembelik.

¹ Ünver Günay; Harun Güngör; *Türklerin Dini Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara 1997, s. 296.

² M. Fuat Köprülü; *Edebiyat Araştırmaları II*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1989, s. 395-398.

³ E. Ruhi Fiğlalı, *Türkiye'de Alevilik Bektaşîlik*, Selçuk yayınları, Ankara 1994, s. 326.

1. İnanç Olarak Cem Töreninin dayanağı

Alevi-Bektaşilerde cem ayini, Kırklar meclisine dayanır. Abdalların inancına göre Hz. Muhammed Mirac'a çıktığında Allah ile görüştüktan sonra bir eve rastlar. Muhammed evin kapısını çalınca içerden kimsin ne için geldin, diye bir ses duydu. Muhammed, ben Allah'ın peygamberiyim, açın içeri gireyim. Erenlerin güzel yüzlerini göreyim, diye cevap verdi. Bunun üzerine içerden bir ses: "Bizim aramızda peygambere yer yok git peygamberliğini ümmetine yap" dediler. Peygamber kapıdan çekildi. Tam gidiyordu ki Tanrı'dan bir ses geldi: "Ey Muhammed o kapıya tekrar var" buyurdu. Bunun üzerine Muhammed yeniden o kapıyı çaldı. İçerden: "Kim o" diye sordular. Hz. Muhammed, aynı cevabı verip yine aynı cevabı alınca tekrar kapıdan uzaklaşırken Tanrı yeniden buyurdu: "Ey Muhammed nereye gidiyorsun? Tekrar git ve o kapıyı arala." buyurdu. Muhammed üçüncü kez o kapıya vardı. Kapıyı çaldı, içerden "Kimsin?" diye bir ses geldi. Muhammed, "Bir garip kulum, yoktan var olmuş bir yoksulun oğluyum. İçeri girmeme izin var mı?" diye sorduğunda kapı açılır, içerdekiler "merhaba hoş geldin. Gelişin kutlu olsun ey kapıları açan" diye karşılayarak içeri aldılar. İçerde yirmi ikisi erkek on yedisi bayan otuz dokuz kişi bulunuyordu. Hepsi ayağa kalkarak Hz. Muhammed'e yer gösterdiler. Hz. Muhammed farkında olmadan Hz. Ali'nin yanına oturdu. Dayanamayıp, "Sizler kimlersiniz?" diye sordu. Onlar "Bizim büyüğümüz de uludur, küçüğümüz de uludur. Kırkımız birdir, birimiz kırktır." dediler. Hz. Muhammed, "Biriniz eksik, ona ne oldu?" deyince onlar: "Birimiz dışarıda onun adı Selman'dır. Onu da aramızda say." dediler. Hz. Muhammed Kırklardan bunu ispatlamalarını istedi. O zaman Hz. Ali kolunu uzattı. Kırklardan biri "destur" diyerek koluna bıçak vurdu ve kolundan kan akmaya başladı. Bu arada diğerlerinin kolundan da kan akmaya başladı. O sırada pencereden içeri bir damla kan girip ortaya damladı. Bu kan dışarıda bulunan Selman'ın kolunun kanı idi. Sonra Kırklardan biri Hz. Ali'nin kolunu bağladı. Öbür Kırkların da kanı durdu. Bu sırada Selman bir üzüm tanesi ile geldi. Kırklar üzümü Hz. Muhammed'in önüne koyarak "bu üzüm tanesini paylaşırmasını", istediler. Hz. Muhammed nasıl pay edeceğini düşünürken Allah Cebrail'i görevlendirerek üzüm tanesini şerbet halinde Kırklara sunmasını iletti. Bunun üzerine Hz. Muhammed üzümü tabağın üzerine koyup bir damla su ekleyerek parmağıyla ezip şerbet etti ve Kırklara sundu. Kırklar şerbeti içip sarhoş olup semaha kalktılar. Hz. Muhammed de onlarla semaha katıldı. Sonra onlara rehberlerini sorunca "Pirimiz Şah-ı Merdan Ali, rehberimiz ise Cebrail'dir" dediler. O anda Hz. Muhammed, Hz. Ali'nin orada olduğunu anladı ve saygıyla yer gösterdi. (Bağbaşı, Kırtıllar, Çiçekdağı)

Cemlerin manevî havasıyla ilgili bazı rivayetler anlatılmaktadır ki bununla ilgili Mehmet ÇAKIR, şunları anlatmıştır.

1980 öncesi siyasî akımların kutuplaştığı, birbirleriyle kavgalı oldukları dönemde bize karşı olan guruplar cemlerimize saldırılarda bulunuyorlardı. Bunlardan biri olan Elmahacılı köyünde Kırksokulu Murtaza babanın başkanlığındaki bir cem erkânının basılması üzerine baskına gelen ilk gurup cemdekileri koyun şeklinde gördüklerini söyleyince ikinci gurup daha baskın

düzenlenmiştir. Fakat onlar da cem ayinindekiler koyun olarak görmüşlerdir. Bunun üzerine geri döntüp gitmişler.

İkinci bir rivayette Kırksoku köyünde cem ayininde yol görülürken kundaktaki çocuğunu karların üzerine bırakıp ceme giren kadının sabaha doğru cemden çıkınca aldığı çocuğundan buharlar çıktığından bahsedilmektedir.

Bir başkasında ise mahallemizdeki siyasî olayların cereyan ettiği yıllarda içinde bulunduğum ceme Yezitler saldırı yapmaya gelmişler; sokağımızın önünde önlerine yeşil bir örtü belirmiş ve yollarını kapatmış; bu yüzden baskın yapamamışlardı, diyen Mehmet ÇAKIR⁴, cemdekilerin ilahî bir kuvvet tarafından korunduğunu sözlerine eklemiştir.

Abdallar “Kırklar ceminin” veya “cemin” yukarıda anlatılan rivayetten kaynaklandığına inanırlar. Cem de semah dönerken bu mecliste bulunma duygusu içinde hareket ederler. Cemlerdeki “dolu” Hz. Muhammed’in üzümü pay ettiği şerbete dayandırılır.

2. Cem Töreninin Görevlileri

Abdallar cem törenlerinde görevlendirilenlere “On İki Hizmet Eri” adını verirler. Erkan açılmadan bir gün önce hizmet sahipleri hizmetleri için gerekli hazırlıkları yaparak cemin yapılacağı akşam cem evine (Meydan evi) on iki tane post sererler ki bu postların adları ve sembolleri, işaretleri şunlardır.

1. Baba Pir postu : Horasan postu
2. Aşçı postu : Seyit Ali Sultan
3. Ekmekçi postu : Balım Sultan
4. Nakip postu : Kaygusuz Sultan.
5. Atacı postu : Kamber Ali Sultan
6. Meydancı postu : Sarı İsmail Sultan
7. Türbedar postu : Karadonlu Can Baba
8. Kilerci postu : Şahkulu Hacım Sultan
9. Kahveci postu : Şah-ı Şazili
10. Kurbançı postu : Hz. İbrahim (a.s.)
11. Ayakçı postu : Abdal Musa Sultan
12. Mihmandar postu : Hızır (a.s.)

Bazen de; kilerci postu ve kahveci postu yerine Mürşit postu, Ahmed-i Muhtar makamı, Hz. Muhammed postu, rehber postu, Hz. Ali makamı, Ali postu kullanılmaktadır.

---

⁴ Mehmet Çakır, Çiçekdağı.

Ayakçı ile meydancı, meydan evini temizletip halı, kilim, seccade vb. döşerler. Saki dem şişelerini, kadehleri, sürahileri hazırlar. Çerağcı şamdanları, mumları dikip hazırlar. Hepsi muhasip olan on iki hizmet eri şunlardan meydana gelir.

Dede (Mürşit, Sercem): Dedelik, soydan gelme olup, Ocak'a ait bir makamdır. Cem ayinini yöneten kişidir. Dede bulunmadığında ikrar alma, müsa hiplik, dardan inme ayinleri yapılamaz. Bu törenlerde Dede delil (mum)in yanına oturarak postu ve ayinde bulunanları karşısına alır. Dede cemi yönetir. Kurbanı tığlar. Bıçağı dualar. Lokmaların duasını yapar. Problemleri çözüme bağlar ve görev dağılımını yapar vb.⁵

Rehber (Mürebbi, Kemberbest): Görgüsü yapılanlara ve ceme katılanlara yardımcı olur. Dede gelmediği zaman cemleri idare eder. İkrar alma, meydandan geçme ve musahiplik ritüellerine ilk defa katılacak olanlar bu ayinlerdeki uygulamalar hakkında birliği verir. Dikme yol eri, baba da denilen rehber guruba girecek olanlara da öncülük eder ki Dedenen sonra en fazla sorumluluk gerektiren iş rehberindir.

Kapıcı (Bekçi): Cem evinin kapısında bekleyerek giren ve çıkışı kontrol etmek törene katılmayacakları içeri almamak gibi görevleri vardır. Musahibi ve karısı yardımcılardır. Her gelenden "Hu..... eyvallah" diyerek niyaz alır. Sağ elini dudağına götürür. Lokmanın yenilmesi esnasında kimseyi dışarı çıkarmaz.

Gözcü: Cemde meydandaki canlara bakarak, düzeni ve sükûneti oluşturarak erkâna aykırı hareket yapılmamasını sağlar. Cemdeki herkesi iyi tanıyan kişidir. Davranışlara, konuşmalara yön vererek büyük bir titizlikle edebe uyulmasını denetler.

Delileci (Çerağcı): Delil'in (Mum) yakılması meydanın aydınlatılması, ayin boyunca delilin sönmemesini sağlamakla görevlidir. Delile ayin esnasında niyaz edildiği için sönmemesi gerekir. Söndüğü an ayindeki herkes düşkün kabul edilir.

Sazender (Sazcı, Zakir, Âşık): Cem ayininde deyiş, düvaz, miraçlama söylerler. Saz eşliğinde yaptıkları bu işle semahı idare ederler. Genellikle üç kişi olmakla birlikte nadiren bir ya da iki kişi de olur.

Süpürgeci (Ferraş, Carcı): Meydanı süpürmekle görevlidir. Selman hizmeti de denir. Abdallarda süpürgeci Dedenin önünü sembolik olarak süpürür. Dedenin erkânı açmasıyla cem töreni başlar. Süpürgeci gerekli görüldüğünde rehberine yardımcı olur.

Saka (İbriktar, Dolucu): Saka suyu dağıtır. Adaya abdest aldırır. Bu abdestten sonra aday ömür boyu abdestli sayılır ve bir daha abdest almasına gerek kalmaz. Sırasıyla Dedenen başlayarak herkese dolu dağıtır. Abdallarda dem almak, dolu almak olarak isimlendirilen bu olay daha önce anlatıldığı gibi Kırklar meclisinden gelmektedir. İbriktar Abdallara tarikat abdesti aldırır ki bu abdest

⁵Haydar Bakırcı, Güldane Bakırcı; (Kırtıllar köyü).

Mehmet Eröz; **Türkiye'de Alevilik Bektaşılık**, Otağ Matbaacılık, İstanbul 1977, s. 108.

ibriktarın bir ibrik ve havluyla Dededen başlayarak ellerin yıkanması ve ellerin yüzlere sürülmesi (mesh) şeklinde yapılır.

Sofracı (Kurbancı, Lokma dağıtıcı): Kurban ve yemek işlerine bakar. Cemlerde kurban edilecek hayvanın meydana getirilmesi (Dedeye dua için) kesilmesi, pişirilmesi, sofranın hazırlanması ve lokmanın dağıtılması işleriyle görevlidir.

Ayakçı (Peyk): Ceme katılacaklara haber verir. Bazı yerlerde davetçi, okuyucu, tellal da denir. Ayakçı olan kişi meydancının, ferraşın, ibriktarın görevlerini de yerine getirebilir.

Meydancı: Cemin toplantı yerinin hizmetleriyle ilgilenir. Meydancı olan kişi mürşidin düzen ve görev dağıtımına göre diğer vazifelerden bazılarını da üstlenebilir (ayakçı, ferraş, ibriktar, çerağcı, pervane)

Pervane: Bunlar meydanda semah yaparlar, meydancıya hizmetlerinde yardımcı olurlar.

3. Cem Töreninin Çeşitleri

Dokuz çeşit cem töreni vardır.

- a. İkrar verme cemi
- b. Musahiplik
- c. Görgü cemi
- d. Abdal Musa kurbanı
- e. Kerbala (Muharrem) ayini
- f. Koldan kopan erkânı
- g. Dardan indirme erkânı
- h. Baş okutma (sorulma) erkânı
- i. Perşembelik⁶

a. İkrar Verme Cemi

Bektaşilik yoluna girmek isteyenler için düzenlenen ayindir. Musahibiyle birlikte bir çiftin yola girmesi (dört kişi) için yapılan cemdir. Alevî olmamasına rağmen Bektaşilik yolunun Babağen koluna yani Derviş Bektaşiliğine girmek isteyenler için de bu ayin yapılır.

⁶ Ali Sel (Kırtıllar köyü).

Bizim tespitlerimizin dışında cem törenleri çeşitleri ile ilgili şu esere de bkz. Cemal Sofuoğlu; Aynı İlhan; **Alevilik Bektaşilik Tartışmaları**, Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, Ankara, 1997, s. 116-119.

b. Musahiplik

Muhammed ve Ali'nin dünya ahiret kardeşliğinden kaynaklanmaktadır. Yola giren her Abdal musahip olmak zorundadır. Musahiplik evli çiftler arasında olur. Yaşı büyük olan erkek sağ başta solunda eşi onun solunda diğer erkek ve en sonda da diğer erkeğin eşi olmak üzere bellerinde kemerbest kuşağı ayakları yalın olarak Dedenin karşısında huzura gelirler. Musahiplerin duası yapıldıktan sonra önceden hazırlanan kurban (koyun) ve dolu (şarap) erkâna uygun olarak yenilip içilir. Artık iki musahip bir biriyle dünya ahiret kardeşi ilan edilmiştir.

Abdallarda musahiplik törenin yapılışı şu şekilde gözlemlenmiştir. Birbiriyle musahip olmak isteyen iki can bu isteklerini bir Dedeye iletirler. Dede duayla iki mendili (bez parçası, tığ-ı bend) bu iki kişiye bağlayarak ikisini bir birini denetlemesini, gözetlemesini ister ve bir süre tayin eder. Tayin ettiği sürenin sonunda zakirle gelir. On iki hizmetkârı belirler. Tekbir ve dualarını ederek görevlerini açıklar. Her musahibin bir kurbanı olduğu için iki kurban vardır. Dede kurbanlardan birini dualar. Bundan sonra zakir sazıyla bir iki deyiş, üç tane de düvaz imam söyler. Deyiş ve duvazlar arasında Dede dualar yapar. Musahipler, kurbanlarıyla beraber Dededen dua alır. Kurbanı yürüterek dışarı alırlar. Dedenin huzurunda iki musahipten birisi diğerine vekâletini verir. Vekâleti alan musahip Dedeyle beraber tekbir getirerek (Allah Muhammed ya Ali Hünkâr, Hacı Bektaş-ı Veli tekbiri Halil, can-ı İsmail, tercüman-ı Cebrail, bismillah Allah, Allâhüekber – üç kere-) bismillah der ve tığlanmış kurbanı keser. Dede kurban kanından musahiplerin alnını mühürler ve kan gömülüp kaybedilir. Kurbanın kuyruk yağı eritilerek mum yapılır. Bu mum musahipliğe şahit olarak kabul edilir; yani “kurban delil, mum şahittir.” Lokmalar pişirilirken musahipler eşleriyle birlikte meydana getirilir. Dizleri üzerine oturtularak dua edilmeye başlanır. Dua bitince âşık On İki İmam adına on iki deyiş ve bir düvaz söyler. Hiç kullanılmamış büyükçe bir bez, sabun, iğne, iplik ve makas getirilir. Dede bunlardan dört kefen biçer. İki erkeğin önde olduğu ve eşlerinin de birinin eşi diğerinin ayaklarına alnını koymak suretiyle arkada olduğu halde dördü de secde haline getirilerek kefenleri üzerlerine örtülür.

Dede, bu canlardan şikâyeti, alacağı, herhangi bir rahatsızlığı olan var mı diyerek topluluğun rızasını alır. Topluluk razı olduğunu bildirince “Siz razı iseniz, Allah da razıdır” diyerek onları semahâ kaldırır. Semahtan sonra zakir on iki deyiş bir düvaz söyler. Dede duasını yapar. Tevhid yapılmasını (birleme) ister. Cemdekiler Allah Allah sesleriyle dizlerine vurur. Pişirilen lokma meydana getirilir. Zakir on iki deyiş üç düvaz söyler. Yine tevhid yapılır. Dede tarikat erkânına uyan musahipli bir kişinin bu lokmadan yemesini ister. Yeni ve eski bütün musahipler lokmalarını yerler. Duasız olarak kesilen diğer kurban ise düşkünlerin dışında herkes tarafından yenilebilir. Dede musahiplerin dünya-ahiret kardeşliklerini ilan ederek, musahipliğin şartlarını hatırlatır. Zakir on iki deyiş bir düvaz imamı söyler. Böylece musahipler Muhammed-Ali gibi dünya ahiret kardeşi olup ellerine, bellerine, dillerine sahip olmak zorundadırlar.

Bunlar arasında sır ve özel kalmamıştır. Birbirlerinin evlerine teklifsizce girip çıkma, yeme-içme gerekirse cebindeki harçlığı bile alma hakkına sahip olur.

c. Görgü Cemi

On İki İmam hizmeti görülerek, genellikle kış aylarında yapılırken son yıllarda Abdalların ekonomik durumları gereği olarak iş sezonlarının sonunda sekiz-onuncu aylarda yapılmaktadır. Bu aylar ekonomik bakımdan tarikat görgüsünün yerine getirilmesinde en uygun zaman olarak seçilmiştir. Anadolu Abdallarının en önemli dinî törenlerinden olup “tercemen (tercüman)” olarak da bilinmektedir. Abdallar arasındaki şikâyetler, kavgalar, borçlar, anlaşmazlıklar vb. gözden geçirilerek burada olumlu şekilde sonuca bağlanır. Hatalar tekrarlanmamak üzere tövbe edilir. Problemlerin tamamı çözüldükten sonra kurban kesilir. Ayine katılanlar tarafından yenilir. Bu ayinde görülen canların ikrarlarının yeniledikleri kabul edilir.

4. Abdal Musa Kurbanı (Cemi)

Kırşehir Abdallarında (Kaman) Abdal Musa Cemi genellikle Perşembe’yi Cuma’ya bağlayan gece sonbaharda yapılır. Çünkü bu aylar bu Abdalların erkân görebilmelerine en uygun aydır. Abdal Musa, Hacı Bektaş-ı Veli’nin halifesi kabul edilip meydandaki on iki posttan ayakçı postunun sahibidir. Genellikle komşuların istekleri veya canların kurban kesmek istediklerinde (adak vb.), Dede geldiğinde herhangi bir dargınlık veya başka bir sorun çıktığında onu çözmek için canları bir araya toplamak için yapılan bir cemdir.

Abdal Musa Cemi için önceden görevlendirilmiş ve hazırlıklarını yapmış bulunan on iki hizmet eri huzura gelerek hizmet nişaneleri olan kemerlerini Dedenin duasıyla kuşanırlar. Abdallarda iki adet gözcü bulunmak zorundadır. Diğerleri iki veya daha fazla hizmeti de üstlenebilir. Gözcünün elinde dualanmış, cem boyunca hiçbir şekilde yere değmemek üzere taşıdığı bir değnek vardır. Gerekirse edep ve erkâna aykırı davranışlar uyarılır veya cezalandırılır. Bu canlar ceme girişte sağ ellerini kalpleri üzerine koyarak boyun keser; secde pozisyonunda üç kere postu (veya yeri) ve Dedenin elini (avuç iç) öperek cem halkasındaki yerlerini alırlar. Dede, “Bismişah, Allah Allah, akşamlar hayrola, hayırlar fethola, şerler defola...” diye başlayan Muhammed-Ali, On İki İmam, on dört masumu pak, on yedi kemerbest, Hacı Bektaş-ı Veli, Balım Sultan, üçler, beşler, yediler, ricalü’l-gayb erenlerinin adları geçen, münkir ve Yezid’e lanet okunan, bir gülbenk ile cemi başlatır. Kurbanlar su, tuz ve bıçakla beraber Dedenin huzuruna getirilir. Sazcı âşıklar, sazlarını öperek ellerine alır üç nefes bir düvaz okurlar.

Nefes

.....
Dertliler derdinin pazarıdır bu
Merdane mertlerin asarıdır bu
Gerçek erenlerin esrarıdır bu
Muhammed-Ali’nin yoludur bu yol
Yakup gibi ağla Kenan olasın
Sabret Yusuf gibi zindan olasın
Kul edip nefisini sultan olasın

Muhammed-Ali'nin yoludur bu yol

.....

Düvaz

.....

Ol imam Zeynel'in destinde idim

Muhammed Bakır'ın dostunda idim

Caferi Sadık'ın postunda idim

Musa Kazım, Rıza'ya indi bu kurban

şeklinde devam eden On İki İmam'ın isminin geçtiği bir düvaz okunur. Düvaz ve nefes aralarında Dede huzurunda ayaklarını mühürleyen müsahipler kurbanların sağ ayaklarını kaldırarak duasını yaptırırlar. Kurban duası "Allah, Muhammed, Ali, Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli, Tekbiri Halil, Canı İsmail, Tercümanı Cebrail, Bismillah Allah, Allahu Ekber" üç defa denilerek yapılmaktadır. Bu sırada su, tuz ve ekmeğin kurbanın ağzına sürülerek, kurbandan işaret beklenir. Kurbanın aksırması, titremesi, çırpınması, işemesi vb. işaret sayılır. İşaret alınmadan kurban kesilmez. Kurbanlar için yapılan bu işleme "kurbanın tığlanması" denilmektedir. İşareti görülen tığlanmış kurban meydandan çıkarılıp kesime götürülür. Sonra süpürgeci ve gözcü Dedenin huzuruna gelerek ayaklarını mühürleyip bir "gülbank" okumaktadırlar.

Gülbank .....

Biz de üç bacı idik, güruhu naci idik

Kırklar meydanında süpürgeci idik

Süpürgeci Selman kör olsun Mervan

Mülke geldi Süleyman Allah eyvallah

.....

Gülbank sonunda süpürgecinin süpürgesi gözcü tarafından erkânın usulüne göre alınır. Süpürgeci hizmetini tamamlamış olur. Dede onun duasını "Pirden Selmanı paka, hizmetin kabul ola, Allah eyvallah" diyerek yerine getirir. Süpürgeci geri geri çekilerek huzurdan ayrılır. Süpürgecinin meydanda duruşunu bozması kurban veya benzeri yaptırım gerekmektedir. Süpürgeci görevini her erkân (bölüm) arasında yeniler.

Sırada tığlanan kurbanın kesimi için bıçağın dualanması vardır. Bıçak dualanarak Dedenin kurbanı kesmek için izin verdiği cana sunulur. Kurban "Allahu ekber, lailahe illallahu, Allahu ekber, Allahu ekber ve lillahi'l-hamd" tekbiri üç defa getirildikten sonra kesilir. Kurban kesimi sırasında Abdalların "Cem Bülbülü" dedikleri sazcular üç nefes bir düvaz okumaya devam ederler. On-on beş dakikalık ihtiyaç molası verilir. Canların toplanmasından sonra gözcü "Edep erkân, ey erenler" der ve derisi yüzülen kurban yerle teması kesilerek büyük bir kap içerisinde Dedenin huzuruna getirilip Dedenin duası alınır. Duadan sonra kurbanın

sağ ön bacağından alınan bir parça et “gayb erenler” payı olarak havaya atılır. Böylece herkesten önce gayb erenlerin kurbanın tadına bakması sağlanır.

Sırada tarikat abdestinin alınması vardır. Tarikat abdestinin alınacağı su, iki hizmetkâr ve bir ibrikçiyle huzura getirilerek duası yapılır. Duadan sonra Dedenen başlamak üzere ayine katılan tarikat abdesti ellerin yıkanması ve yüzlerin mest edilmesiyle alınmış olur. Abdestten sonra süpürgeci görevini yerine getirir ve cem bülbülleri yine üç nefes bir düvaz söylerler ayine ara verirler. İhtiyaç molasının ardından delilci tarafından hazırlanan kurbanın kuyruk yağıyla hazırlanan mum (cerağ) dualanmak üzere Dedeye sunulur. Cemdeki bütün canlar ayağa kalkar. Dede “Çerağ-ı Rûşân, Fahr-i dervîşân, himmeti pîran, pîr-i Horasan, kuşat-i Meydan” diyerek bir tercüman okur.

Çerağ-ı evliya nur-u semavat

Ki bu menzildir ol Tûr-i münacat

Kaçan kim Ruşen ola kıl niyazı

Muhammed Ali’ye candan salavat

Sonra mumu yakar, bütün canlar salavat getirir. Çerağcı elindeki delille (mum) hazırlanan bütün mumları yakar ve arkasından şu düvazı okur.

Bismi şah Allah Allah ...

Çün çerağ-ı fahr uyandırdık Huda’nın aşkına

Seyyidü’l-kevineyn Muhammed Mustafa aşkına

Sonra Dede uzunca bir dua eder mum (delil) ayine şahit kabul edildiği için cem sonuna kadar yanmak üzere canların görebileceği bir yere dua ile konulur.

Süpürgeci hizmetini yerine getirir, ara verilir. Gözcünün çağrışıyla canlar toplanır. Cem bülbülleri yine üç nefes bir düvaz okurlar. Sırada semah vardır. Semazenler gözcü eşliğinde Dedenin okuyacağı kısa bir gülbank ve dua ile izin alırlar.

Cem bülbüllerinin semah havası çalması ve söylemesiyle semah başlar.

Turnalar, dem geldi, garibler yeldirme gibi çeşitleri olan semahlar yavaştan hızlıya doğru bir akış takip eder. Semah dönüşü sırasında Dedenin önüne gelen can Dedeyi selamlar.

Semaha örnek olarak;

Devredip gezersin dar-ı faniyi

Bağdat diyarına vardın mı turnam

Medine şehrinde Fadime anayı

Makamı ordadır gördün mü turnam

Hızlanarak devam eder.

.....

Ey şahin bakışlım, bülbül avazlım
Bir eli kadehlim, bir eli sazlım
İşte ben gidiyorum, kal ahu gözlüm
Ne sen beni unut, ne de ben seni

Kurban eti pişirilmeye hazır hale geldiğinde tuz ve su ile birlikte Dede huzuruna getirilir. Bu çiğ lokmanın tuz ve suyu Dede tarafından dualanarak konur; ara verilir. Aradan sonra toplanan canlardan şikayetleri, dargınlıkları, kırgınları olanların durumu Dedeye bildirilir. Dede gerekli gördüklerini huzura çağırarak aralarındaki sorunları giderir. Cem bülbülleri üç nefes bir düvaz söyler. Bu arada pişmiş olan kurbanın “üçler lokması” Dedenin huzuruna getirilir. Bu görevi “Kara kazan sahibi kadıncık ana” adına babanın eşi olan, ana yapmak zorundadır. Ana tarafından getirilen lokma Dede tarafından dualanır. Dede “Pir adına” bir lokma alarak lokmanın tadına bakar ve üçler lokması Dededen başlayarak ekmele beraber bütün canlara dağıtılır. Lokma yenilmeden şu dua yapılır: “Bismi şah evvel Allah diyelim, kadim Allah diyelim. Geldi Ali sofrası ya şah diyelim. Şah versin biz yiyelim. Allah eyvallah, hu dost.” Lokma yenildikten sonra ise şu dua yapılır: “Bismi şah Allah Allah, bu gitti yenisi gele. Hak Muhammed-Ali bereketini vere, yiyip gidenlere, pişirip getirenlere şevk ola. Gittiği yerler gam kasavet görmeye. Hizmet sahipleri hizmetlerinden şefaata bula. Lokma hakkına, evliya keremine, cömertler cemine, gerçek erenler demine Allah eyvallah hu dost.” Duadan sonra ara verilir. Toplandıktan sonra bir nefes bir düvaz okunarak “saka suyu” getirilir. Dede başparmağını suya batırarak duasını yapar. Dualanan saka suyundan meleklerle sunulması için önce göğe daha sonra da cemdeki erenlere serpilir. Buna “Cem birleme” de denir. Saka suyunun serpilmesi esnasında cemedekiler “Ah Hüseyin vah Hüseyin... Yezid’e lanet” diyerek hep bir ağızdan bağırlarlar. (Saka suyunun cehennem ateşinden koruduğuna inanılır.) Topluca bir düvaz okunur. Edep erkan alınarak on iki hizmet görevlilerini hizmetlerinin kabul edilmesi için ceme katılanlar ve cem görevlileri Dede huzurunda dua ederler, duadan sonra hazırlanan lokmalar gelir, sofraya kurulur ve yenilir.

Yemekten sonra Dede “Oturun, durun, kovsuz giybitsiz evine varan...” bir dua ve bir gülbank okur ki bu gülbank ayinin bittiği, canların evlerine gitmelerine izin verildiği anlamına gelir. Canlar akşamdan beri kapıda bekleyen pervaneyle (kapıcı) helalleşir. Hizmetin kabulü dileğinde bulunarak toplantıyı terk ederler. Ertesi gün kurban edilen hayvanın sakatatından (kelle, karın, ayak) yapılan “can başı” denilen öğle yemeği verilir.⁷

5. Kerbela (Muharrem) Ayını

Kırşehir yöresi Abdalları Hz. Hüseyin’in Kerbela’da acımasızca şehit edilmişinin yasını tutarlar. Muharrem ayının başından itibaren bazen on bazen de on iki gün matem orucu tutarlar. Matem orucunda suyu saf (duru) haliyle içmemek (çay, ayran, oralet vb. içilebilir), tıraş olmamak, cinsel ilişkiye girmemek, temizlik

⁷ Abdal Musa Kurbanı ile ilgili ayrıca bkz. İsmail; *Türkiye’de Alevî-Bektaşî Ahi ve Nusayri Zümreleri*, T.C. Kültür Bakanlığı yayını, Ankara 2000, s. 128-136.

yapmamak, sabun ve eriyici maddeler kullanmamak, yumurta gibi canlı içerikli gıdalar tüketmemek, saç, tırnak kesmemek, yüksek sesle konuşmamak, yüksek sesle müzik dinlememek, eğlenmemek gibi kurallara uyulur. On ikinci günün akşamı kurban tığlanır ve cem yapılır ki buna cem birleme de denir. Bu gecede Kerbela şehitleri için dualar okunur, mersiyeler söylenir ve şerbet içilir.

Kaman Abdallarından Hüseyin SALMAN⁸, Cem birlemeyi şu şekilde anlatmakta: Cemden önce şerbeti hazırlarız. Saki şerbet kabını Dedeye sunar. Dede sağ elinin küçük parmağını şerbet kabına batırarak duasını yapar ve bir yudum içer. Saki, “sakahum ya Hüseyin” diyerek cemdekilere gezdirerek şerbetten birer yudum içirir. Hüseyin’e rahmet Yezid’e lanet okunur. İş bitince saki, dara durur ve “sakahum rabbihum şaraben tahuren...” ayetini ve dualar okur. Arkasından bir tercüman söyler.

.....

Kerbela’da su su diye ser verenler aşkına

Gözüm yaşım sebil ettim On İki İmam aşkına

Arkasından Dede “sakahum ya Hüseyin...” gülbangi okur. Saki şerbet kabını yerine bırakarak görevini tamamlar. Bundan sonra sofralar kurulur, lokmalar yenilir. Dede oturan, duran, kovsuz gıyatsız evine varan...” tercümanıya cemi bitirir.

6. Koldan Kopan Erkânı

Gençlere öğretmek onları ceme alıştırmak tarikat fikirlerini aşlamak için yapılan bir muhabbet toplantısıdır. Diğer ayinlere genç kızlarımız ve bekâr erkeklerimiz katılmadığı için geleneklerimizi bu erkanla yeni nesillere aktarıyoruz diyen Çiçekdağlı Mehmet ÇAKIR⁹, erkâna giderken eli boş gidilmez, herkes maddî durumuna göre yiyecek getirir. Erkekler demleriyle, meze ve yiyecekleriyle gelirler. Burada cem ayinine benzer bir tören yapılmaz. Çerağlar yakılır. Demler içilir. Bülbüller şakır. Semahlar yapılır. Buyruklar okunur. Gençler burada semah usulünü nefes ve buyruk çağırmasını öğrenirler. Ayin-i cem ruhuyla hareket ederler demektedir.

7. Dardan İndirme Erkânı

Bu erkan ruh için yapılan bir ayindir. Ölen bir canın herkesle helallaşmadan öldüğü kabul edilerek sağlığında bu erkana nasıl katılmışsa ölümden sonra da onun ruhunun şad olması için varisleri tarafından dardan indirme erkânı yapılır. Bu dardan indirme erkânı, baş okutma veya ikrar verme erkânı gibidir. Erkan başlayınca ölen canın yerine onun varisleri dar-ı mansura dikilirler. “Vefât edenin adına ağrınmış, incinmiş, gücünmüş kimseler varsa, dile gelsin, bile gelsin, hakkını talep etsin. Allah eyvallah” tercümanı okurlar. Şayet

⁸ Hüseyin Salman, Kaman.

⁹ Mehmet Çakır, Çiçekdağlı.

ölen canın ödenmemiş borcu varsa, alacaklı çıkarsa, varisler ödemeyi kabul ederler. Alacaklı çıkmazsa cemdeler:

“Gönül birliğiyle biz hatalarını affettik, Allah da affetsin. Ruhu şad olsun. Hak erenler elinden tutsun.” diyerek bu ispat için topluca eğilip niyaz ederler (yeri öperler). Dardan indirme erkânının giderlerini ölen canın varisleri temin ederler. Sazendeler ölen canın ruhunu yüceltmek için nefes ve düvaz okurlar ki bunlardan bir nefes şu şekildedir.

İşte geldim işte gittim

Yağ çiçeği gibi bittim

Şu dünyada ne iş ettim

Ömürcüğü geçti gitti

İşte geldim yuyucular

Tenime su koyucular

Kefenim elinde hoca

Kefenciyim biçti gitti

İlettiler mezarıma

Sığındım gani kerime

Toprak attılar gerime

Gözüm yaşı taşı gitti

Kabrime bir melek geldi

Bana bir sualcik sordu

Hışımınla bir topuz vurdu

Tebdileğim şaştı gitti

Çağırdılar imam geldi

Her biri bir işe yeldi

Azrail pençesini saldı

Can kafesten uçtu gitti

Ayırdılar ilimizden

İp attılar belimizden

Pek tuttular kolumuzdan

Can cesetten uçtu gitti

İmam telkine başladı

Bir sevaplık iş işledi

Komşular bizi boşladı

Geri dönüp kaçtı gitti

Teslim Abdal oldu tamam

İşte geldi ahir zaman

Yardımcımız On İki İmam

Ten turaba karıştı gitti

8. Baş Okutma (Sorulma) Erkanı

Bu erkânın, herhangi bir kusuru bulunsun veya bulunmasın, insanın kendini temize çıkarması, canlardan helallik alması anlamına gelir. Kırşehir Abdallarından Ahmet ERTAŞ¹⁰, bu erkânı her Abdal'ın yılda bir defa veya en geç dört yılda bir yapması gerektiğini; baş okutma erkanını görgü cemi gibi yapıldığını söyledi.

¹⁰ Ahmet Ertaş, Kırşehir.

9. Perşembelik

Her Perşembe'yi Cuma'ya bağlayan gece on iki hizmetin yürütülmediği, yörede yaşayan Abdalların sorunlarının tartışılıp çözüme bağlandığı toplantıdır.

Çiçekdağı Abdallarından Mehmet ÇAKIR, Perşembelikle Dedenin bulunması zorunlu değildir. Genellikle baba (mürebbi) bir davet çıkartarak toplantı yerimizi duyurur. Biz de onun başkanlığında toplanırız. İhtiyaçlarımız, problemlerimiz ve çözümleri sonuca bağlanırdı. Toplantılarımız her hafta mümkün olduğunca farklı bir evde, imkânı el veren bir canın evinde yapılırdı ve bu Perşembeliğe gençler, çocuklar da katılabilir, dedi. Dede olmadığı zaman yerine iki yanında musahiple baba oturur. Ev sahibi Cebrail kurbanı hazırlar. Diğer canlar ise evlerinden yemekler getirirlerdi. Aramızda dargınlık olanlar içimizden biri aracılığı ile Dede ya da baba huzuruna iletilir. Dede ya da baba onları davet eder. Onlar huzurda diz çökerek otururlar, huzurda barıştırıldıktan sonra süpürgeci hizmetini Dede veya babanın önünü süpürerek yerine getirir ve el suyu dağıtır. Daha sonra yemek yenilir, sofrada dua yapılır.

Süpürgeci tekrar görevini ifa eder. İstenilirse semah dönülür ve sohbet edilir.

B. KURBAN

Abdallar dinî uygulamalarını kurban ile yapmaktadırlar. Kurbanlar sunulmuş şekline göre değişik amaçlara yöneliktir. Abdallar ayin-i cemlerde Hak için bir koyun kurban ederler. Tığlanan kurbanın etini ceme katılanlar yerler. Kamanlı Kenan AKYOL¹¹, burada kesilen asıl kurban koyun değildir; ..... (ikrar verenin) kendisidir. Talip ikrar verirken dost yoluna canını kurban koymuş bütün varlığını ve benliğini onun yolunda harcayacağına söz vermiştir. Dostundan gelecek her türlü davranış gönülden kabul etmiş ve bağlanmıştır. Zaten baştan da kendisine bu hatırlatılmıştır ki "Gelme, gelme; dönme, dönme; ..... Gelenin canı dönenin malı .....” ifadesiyle ikrar vermenin "gelenin canı, kurban edilmek" anlamına geldiğini belirtmektedir. Hatta şu dörtlük bunu açıkça ifade etmektedir.

Kıymazsan baş ve cana

Uzak dur, girme meydana

Bu meydana nice başlar

Kesilir hiç soran olmaz

Abdallarda bu meydan samimi oymayanların yeri değil, canını canına feda edenlerin yeridir.

Bugün erenlere kurban

Serim meydana meydana

¹¹ Kenan Akyol, Kaman.

Kalbim ikrar canım feda

Canım meydanda meydanda

1. Sunuş Şekli Bakımından Kurban

a. Kanlı Kurban

Abdalların kurban türleri içerisinde en çok kanlı kurbanı uyguladıklarını görüyoruz. Müsahiplik ceminde kesilen kurban iç kurbanı olarak kabul edilir. Diğer kurbanlara “tercüman” adı verilir. Çiçekdağı Abdallarından Mehmet ÇAKIR cemlerde kurban Dede tarafından su, tuz ve ekmeğin dualanması ile yapılır, diyerek kurbanın tığlanması şu şekilde anlattı.

Kurbancı Dedenin önüne kurbanı getirir. Kurbanı su, tuz ve ekmeğe verildikten sonra, kurban sahibi kurbanıyla birlikte Dedeye doğru döner; sağ eliyle kurbanın sağ ayağını hafifçe havaya kaldıracak şekilde tutar. Kendisiyle sağ ayağının başparmağını sol ayağının başparmağı üzerine koyarak mühürler. Hafifçe eğilerek niyaz eder. Dede ise kurbanı dualar. Sonra kurbandan delil (aksırma, titreme, işeme vb.) beklenir. Dualanan bıçakla kurban kesilir ki buna kurban tığlaması denir.

Kesilen kurbanın kanı daha önce açılan bir çukura akıtılır. Kanın etrafa saçılmamasına, kesenlerin üzerine sıçramamasına dikkat edilir. Kurbanın derisi yüzülüp işkembe ve bağırsakları çıkarıldıktan sonra diğer organlar parçalanmadan özellikle de kemikleri kırılmadan et kemikten ayrılır. Etler küçük parçalara bölündükten sonra pişirmeye gönderilir. Pişirilen et sadece ceme katılanlar tarafından yenilir. Kurbanın yenilmeyen kısımları ve kemikleri açılan çukura gömülür. Derisi satılarak parası muhtaç olanlara verilir.

Abdallar, kurbanı hayvanın boyun kısmı kibleye gelecek şekilde keserler. Kurban kesecek bıçak Dede tarafından dualanır. Bıçak bir cemde bir defa dualanarak kaç kurban varsa kesimi yapılır. Her cemde bıçağa dua verilmeli bir bıçakla ancak yedi cemde kurban kesilebilir. Dede bıçağı şu şekilde dualar:

“La ilahe illallah, mürşidi kamilullah, Aliyu’l-veliyullah, lâ fetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ Zülfikar, bismillah, ferman-ı celil, kurban-ı Halil, delil-i Cebrail, can-ı İsmail, diyelim tekbir Allahuekber, Allahuekber, Allahuekber, lâ ilâhe illallahu vallahu ekber, Allahu ekber, velillahî’l-hamd, velâ havle velâ kuvvete, illâ billahî’l-aliyyü’l-azim.”

Abdallarda cemlerin dışında pay kurbanı, adak kurbanı, kurban bayramı kurbanları, bir felaketten kurtulunca “kurtuluş” kurbanı, ev yapımında temel atılırken, yeni bir taşıt ve konut alındığında kesilen kurbanlar gibi kurbanlar bulunmaktadır. Bunlar müsahiplik cemi dışında kaldığından “dış kurbanı” olarak isimlendirilirler. Kesilen kurbanın kanı parmakla dokunularak alınlara sürülür. Böylece kazalardan, belalardan korunacağına inanılır.

b. Kansız Kurban

Kırşehir yöresi abdallarında kansız kurban uygulamalarının başında dolu gelmektedir. Dolu cem ayinlerinde ibadet maksadıyla içilmektedir. Yöre Abdallarından Haydar AKYOL¹², dolu zevk için veya sarhoş olmak için içilmez. O, “sakahum sırrı”na dayanır. Nasıl ki Hz. Ali bir üzüm tanesinden şerbet yapıp kırk kişiye içirmişse, cemdekiler de ibadet, niyaz, zikir için dolu alıp benliklerini Allah’a yöneltirler, demektedir.

Kırşehir Abdallarında gördüğümüz ikinci örneğe ise düğün törenlerinde rastlanmaktadır. Düğünlerde genellikle bir testi içinde madenî paka ve pullar konularak evin bahçe kapısı (dış kapı) girişinde gelinin girişi esnasında kırılarak bolluk ve bereket kurbanı sunulur.

2. Sunulduğu Varlıklar Bakımından Kurban

a. Tanrı’ya Sunuş

Tanrı’ya sunulan kurbanların başında kurban bayramında kesilen kurban gelmektedir. Bu kurban “kurban-ı Halil can-ı İsmail” denilerek kesilir. Buradan anlaşılacağı üzere kurban Hz. İsmail’in canı kabul edilerek Tanrı’ya sunulmaktadır. Tanrı’ya sunuş kurbanlarının ikincisi adak kurbanıdır. Bu kurban bir dileğin gerçekleşmesi durumunda Tanrı’ya şükürünü belirten kurbandır.

b. Atalara Sunuş

Kırşehir yöresi Abdalları Muharrem ayının on ikinci günü, Hz. Hüseyin için kurban kesmektedirler. Bu kurbanla Hz. Hüseyin’in ruhunun huzur bulacağını söyleyen Çiçekdağlı Dursun ÇAKIR¹³, bu günde Hüseyin’i kurban verdik. O da bizden kurban beklemektedir. Ayrıca türbe ve mezar ziyaretlerinde de kurban kesilmektedir. Bu suretle ölen canın veya velinin kurban vesilesiyle Allah’a yakınlaştırılacağına inanılır.

Bunların dışında cem ayinlerinde kesilen kurbanların bir parçası gayb erenler hakkı için atılmaktadır ki bu da atalara bir sunuş şekli olarak kabul edilebilir.

c. Ruhlara Sunuş

Kırşehir Abdalları ölenin arkasından yedisinde veya kırkında yemek vermekteler. Bununla ölen kişinin ruhu bundan haberdar olacağını beklerler. Bunun dışında ölen kişiyi rüyasında gören kimse rüyayı görüş şekline göre etraftaki yoksullara ya giysi vermekte ya da yemek yedirmektedir.

---

¹² Haydar Akyol, Kaman.

¹³ Dursun Çakır, Çiçekdağı.

3. Kurban Edilen Varlıklar

Yöre Abdallarının kurban olarak sundukları hayvanların başında koyun gelmektedir. Koyun cemlerde, kurban bayramında, adaklarda, can aşında en fazla tercih edilen hayvandır. Bunun dışında Cebrail kurbanlarında horoz kesilir. Çünkü Abdallara göre horoz gecenin bitimini aydınlığın başlangıcını temsil eder. Abdallar Cebrail Meleğine benzettikleri için horoza “Cebrail kurbanı” adını vermektedirler. Onlara göre Cebrail meleği kuş gibi uçmaktadır. Bu haliyle de en çok horoza benzemektedir. Bu yönüyle kurban edilmeye en layık hayvan horozdur. Önemli bir husus da kurban olacak hayvanlarda eksik uzuv veya herhangi bir özür bulunmaması gerektiğidir.

SONUÇ

Özellikle Tekke ve Zaviyelerin kaldırılmasından sonra Alevi-Bektaşî olan Abdallar, ibadet olarak nitelendirdikleri Bektaşîlik geleneklerini yerine getirirken gizliliği esas almışlardır. Daha çok hükümet denetiminden uzakta yaşayan Alevi zümrelerinin köylerde ayinlerini gizlice yapabildikleri bilinmekle birlikte günümüzde bu sorun aşılmış gibi gözükmemektedir.

Tarihi süreç içerisinde zaman zaman kesintiye uğrayarak ya da benzeri oluşumlar içerisinde kendilerini gizleyerek cem törenlerini uygulayan Abdalların Kırşehir örneğinde yakın zamana kadar bu uygulamalarını sürdürdüklerini görmekteyiz. Ancak son zamanlarda mesleki uğraşları ve cem aylarının çakışması cemlere katılımı zorlaştırmıştır. Bu nedenle bağlı buldukları Ocaklar ve Dedelerle bağlantıları kopmuştur. Günümüzde uygulama zorluklarından dolayı Cemlerin nadiren yapıldığı ifade edilmektedir.¹⁴

---

¹⁴ Abidin Ertem, Kırşehir.

KAYNAKÇA

- FIĞLALI, Ethem Ruhi; **Türkiye’de Alevilik Bektaşilik**, Selçuk yayınları, Ankara 1994.
- ERÖZ, Mehmet; **Türkiye’de Alevilik Bektaşilik**, Otağ Matbaacılık, İstanbul 1977.
- GÖRKEM, İsmail; **Türkiye’de Alevî-Bektaşî Ahi ve Nusayri Zümreleri**, T.C. Kültür Bakanlığı yayını, Ankara 2000.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat; **Edebiyat Araştırmaları II**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1989.
- SOFUOĞLU, Cemal; **Avni İlhan; Alevilik Bektaşilik Tartışmaları**, Türkiye Diyanet Vakfı yayınları, Ankara 1997.
- ÜNVER, Günay; **Harun GÜNGÖR; Türklerin Dini Tarihi**, Ocak Yayınları, Ankara, 1997.

KAYNAK KİŞİLER

1. AKYOL, Haydar, Kaman
2. AKYOL, Kenan, Kaman
3. BAKIRCI, Güldane, Kırtıllar Köyü
4. BAKIRCI, Haydar, Kırtıllar Köyü
5. ÇAKIR, Dursun, Çiçekdağı
6. ÇAKIR, Mehmet, Çiçekdağı
7. ERTAŞ, Ahmet, Kırşehir
8. ERTEM, Abidin, Kırşehir
9. SALMAN, Hüseyin, Kaman
10. SEL, Ali, Kırtıllar Köyü